

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANA BİLİM DALI
GENEL SOSYOLOJİ VE METODOLOJİ PROGRAMI

“ENDÜSTRİYEL PATERNALİZM” ÜZERİNDEN SANAYİLEŞME:
ÇANAKKALE SERAMİK FABRİKASI ÖRNEĞİ
(Doktora Tezi)

Hazırlayan: Hasan GÜLER
20066032

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Derya FIRAT

İSTANBUL – 2011

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa no.</u>
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
RESİMLER LİSTESİ.....	VII
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
KISALTMALAR.....	IX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Yöntemi.....	5
1.2. Alan Araştırmasının Yöntem ve Tekniği.....	7
1.3. Türkiye’de Oluşan Sosyal Değişme Literatürüne Toplu Bir Bakış... 10	10
1.3.1. Türkiye Köy Araştırmalarında Temel Yaklaşımlar.....	10
1.3.2. Türkiye’de Kent Odaklı Araştırmalar.....	16
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	25
2.1. Endüstriyel Paternalizm: Yerel İktidarın Bir Vehçesi Olarak “Paternalist-Ağalık” Rejimi.....	26
2.1.1. İktidar Alanı Olarak Fabrikalar.....	29
2.1.2. Amerikanvari “Şirket Kasabası” Pullman’dan Çan Kasabasına Paternalizm Örnekleri.....	34

2.2. 1980 Sonrası “Sanayisizleşme” Tartışmalarının Gölgesinde Yeni Paternalizm	39
2.3. Sınıf Literatürü Üzerine Genel Bir Değerlendirme.....	46
2.3.1. Yeni Zamanlarda İşçilik Haller.....	52
2.3.2. Çevre Ülkelerde Ortaya Çıkan İşçilik Örüntüleri.....	57
3. TÜRKİYE’DE DEVLET, İŞADAMLARI VE “İŞÇİLEŞMİŞ KÖYLÜLER”.....	71
3.1. 1923 – 1950: Tek Parti Önderliğinde Ulus-Devletin İnşa Süreci.....	72
3.1.1. 1923 – 1930: “Bir Millet Uyanıyor”.....	74
3.1.2. 1930 – 1950: Devlet Kapitalizminin “Önlenemeyen Yükselişi”.....	84
3.2. 1950 – 1980: Kapitalist Dünya İçinde Türkiye.....	93
3.2.1. 1960 – 1980: Darbe Sonrası Planlı Kalkınma ve İthal İkamesi.....	98
3.3. 1980-2010: Yeni Dünya Düzeni İçinde Türkiye.....	110
4. ÇAN İLÇESİNİN KURULUŞU, SERAMİK FABRİKASININ AÇILIŞI VE KASABAYA GÖÇ.....	128
4.1. Kuruluşundan 1945’e Kadar Çan.....	128
4.2. 1945 Sonrası Çan.....	133
4.3. 1957 Seramik Fabrikasının Kuruluşu.....	140
4.4. Çan’ın Göç Mekanına Dönüşmesi ve Devletin Kasabasından İbrahim Bodur’un Kasabasına Geçiş: 1960’lar.....	147
5. ENDÜSTRİYEL PATERNALİZMİN ŞAFAĞINDA ÇAN’DAKİ EMEK PİYASASININ OLUŞUMU: 1960-1980.....	157
5.1. Patronla İşçilerin İlk Karpışması ve İşçi Sınıfının Başlamadan Biten Umutları: 1965 Büyük Grevi.....	167

5.2. Grev Süresince Endüstriyel Paternalist Anlayışın Güçlenmesi ve “İtaatkâr” Öznenin Oluşumu.....	174
5.3. Grev Sonrası Çan: 1970-1980.....	181
6. 1987–2010: ENDÜSTRİYEL PATERNALİZMİN YENİ BOYUTU: TAŞERONLAŞMAYA GEÇİŞ VE EMEĞİN ESNEKLEŞMESİ.....	188
6.1. 1990’lar: Fabrikaya Tutunmak.....	200
6.2. 21.yy’ın İlk On Yılında Çan	203
7. SONUÇ.....	215
8. EKLER.....	223
9. KAYNAKÇA.....	290
10. ÖZGEÇMİŞ.....	305